

Vrede met jezelf?

Psalm 84

Lucas 18: 9-14

INLEIDING Thema

Deze zondag zingt de Silocantorij liederen over vrede, oa het 'Verleih us Frieden' van Mendelssohn.

In de gelijkenis die Jezus vertelt in Lucas 18 heeft de tollenaar geen vrede met zichzelf, de wetsgeleerde heeft dat schijnbaar wel.

Maar schijn bedriegt, en in de lezing is het verschil tussen jezelf 'op de borst kloppen' en jezelf 'op de borst slaan' misschien toch kleiner dan wij denken.

Hoe staan wij in deze tijd daarin, hoe kijken we als christenen aan tegen mensen die de plank mis hebben geslagen?

Hoe zit het dan met onze te-vrede-nheid met onszelf?

En hoe ziet ons dankgebed er eigenlijk uit?

Is het werkelijk ánders dan dat van de wetsgeleerde farizeeër?

gevaarlijke gelijkenis

Een Farizeeër staat er bij ons niet fraai op. Niemand wil zo graag genoemd worden. Het woord is gaan betekenen: huichelaar, schijnheilige. Maar het is wel zeker dat we daarmee de Farizeeën uit de tijd van Jezus wezenlijk onrecht doen.

Jezus kan soms onthutsend fel uithalen naar de Farizeeën, maar dat geeft ons nog niet het recht hen ook zo neer te zetten. Want voor we het weten bevinden we ons zelf in de positie van die Farizeeër uit de gelijkenis en gaan we God danken dat 'wij niet zo zijn als... deze Farizeeër!'

Daaruit mag al blijken hoe bedrieglijk-gevaarlijk deze gelijkenis is om die goed te verstaan. Sinds Jezus dit verhaal verteld heeft is er een soort toeloop ontstaan naar de plaats van de tollenaar, want niemand wilde nog als een Farizeeër te boek staan. Allemaal wilden we plotseling zondaren zijn, liever dan voor een Farizeeër aangezien te worden. Dat is toch eigenaardig, en toch niet helemaal de bedoeling van deze gelijkenis.

geen schijnheilige

Want een Farizeeër is een oprechte, wetsgetrouwe Jood, die ernst maakt met zijn roeping om in gehoorzaamheid aan Gods geboden te leven, en dat midden in een wereld vol bedenkelijke praktijken. Aan die praktijken wil hij niet meedoen. Daar neemt hij afstand van. Niet zo zeer omdat hij zichzelf daar te goed voor vindt. Maar omdat hij zijn vertrouwen op de God van Israël heeft gesteld en zijn heil en vreugde zoekt in het ernstig onderhouden van Gods Wet.

Een Farizeeër is geen schijnheilige, maar hij tracht in alle eerlijkheid heilig te leven d.w.z. toegewijd aan de zaak des Heren. Daarom waait hij niet met alle winden mee. Daarom gooit hij het niet op een akkoordje met de bezetter, de Romeinen, zoals die zogenaamd ruimdenkende Sadduceeën; laat staan dat hij met Rome collaboreert zoals de tollenaars dat deden.

Wij zullen de Farizeeërs hebben te eerbiedigen vanwege hun voorbeeldige toewijding en de ernst van hun levens-heiliging. Een woord dat in evangelische kringen niet onbekend is. Niet er op los leven, maar bij alles vragen WWJD : what would Jesus do = wat zou Jezus doen?

Ja er is vergeving en genade, maar we worden in de hele bijbel ook opgeroepen om als 'gerechtvaardigde zondaars' ons op de weg van de levensheiliging begeven. Even verderop in het verhaal is de Farizeeër voor de tollenaar een voorbeeld als hij vanuit de ontmoeting met Jezus zijn levenswandel zal veranderen. Want het kán nu toch voor hem niet bij zijn tollenaars-praktijken blijven!

zondagschoolplaatjes

Dus een beetje eerherstel kan die Farizeeër na zo veel minachting en verguizing in de beeldvorming wel gebruiken. Daar heeft hij ook wel recht op. Laten we die Farizeeër uit de gelijkenis eens nauwkeurig bekijken en beluisteren zoals hij daar staat in de tempel: Kloppen die plaatjes wel met die Farizeeër helemaal vóór in de tempel stond en die tollenaar ergens achteraf in een donker hoekje?

Dat beeld zit al vanaf de zondagschool-plaatjes vast in ons hoofd. Maar het staat nergens zo in de tekst. We hebben zelf die Farizeeër op een verhoginkje gezet, maar hij staat toch gewoon met de beide benen op de grond.

Misschien komt dat een beetje omdat we van de tollenaar lezen dat die 'van verre' stond, maar die zegswijze 'van verre' moeten we zoals in zoveel Bijbelteksten figuurlijk opvatten. *De tollenaar voelt zich een vrémde in de tempel*; hij is géén 'kind aan huis in Gods geheimen'. Hij weet zich een verre buitenstaander. Een vreemdeling in de tempel van Jeruzalem. 'Wat hou ik van uw huis' ..., ja, maar ik voel me er niet thuis, ik ben schuldig....

'De Farizeeër stond en bad dit bij zichzelf: God, ik dank U dat ik niet ben zoals andere mensen, rovers, onrechtvaardigen, echtbrekers -of ook zoals deze tollenaar; ik vast twee maal per week en ik geef tienden van al mijn inkomsten.'

Is dat nu zulke hooghartige taal? Spuwt hij daarmee zijn verachting uit over al die lui die maar raak doen en er maar op los leven?

Ik zou denken dat we in die woorden van zijn gebed niet per se iets hooghartigs of venijnigs hoeven te horen. Eigenlijk zegt deze man daar toch niets mee. Hij dankt God dat hij niet een rover, een onrechtvaardige, een echtbreker of een tollenaar is. Hij rekent dat zichzelf niet per se als een verdienste toe of als een prestatie waarop hij prat gaat.

En laten we eerlijk zijn, denken we niet allemaal soms een beetje zo, van 'blij dat ik niet zo ben, dat mijn leven ánders is...maar dat zullen we niet gauw tegen elkaar zeggen...

anders luisteren

We kunnen proberen om het gebed van de Farizeeër ánders te beluisteren, op een voor ons herkenbare manier te bidden:

'O God, het scheelt geen haar of ik zou ook zo zijn, maar ik breng u dank dat U mij voor deze zonden en misstappen tot nu toe bewaard hebt. Ik doe niet mee aan die praktijken, niet omdat ik- aan mezelf overgelaten- zo veel beter of sterker zou zijn. Maar u hebt mij geplaatst op een weg die mijn lust en mijn leven is.

Daarom lijd ik desnoods liever honger en gebrek dan dat ik anderen het brood uit de mond stoot; daarom lijd ik liever onrecht dan dat ik onrecht bedrijf; daarom blijf ik liever alleen en ongehuwd dan dat ik iemands anders huwelijk ondermijn.

God, bewaar me voor al deze dingen waar we zo gemakkelijk in verzeild raken en die vaak ook nog onder de dekmantel van beschaving en fatsoen bedreven worden. Onder het mom van 'iedereen doet dat toch'....

Dat moet voor ons hier in de gemeente toch een alleszins aanvaardbare manier van bidden zijn. Een stukje 'redelijke, logische eredienst', waarvan de apostel Paulus over spreekt in Rom. 12.

En waar je om bidt daar mag je op zijn tijd ook voor danken.

We mogen God danken dat we in zijn Exodus zijn uitgeleid uit het machtsgebied van zonde en slavernij. We mogen oefenen met vallen en opstaan in de gerechtigheid van het Koninkrijk.

Ja, het lijkt een veeg teken als we in onze gebeden niets te danken hebben, en we meer vragenlijstjes bij God inleveren dan danklijstjes.

Geen goed teken als we als gemeente en als christenen ons niet afzetten tegen wat vroeger 'wereldgelijkvormigheid' werd genoemd. Maar wat in de praktijk gewoon betekent dat je ergens toch blij en opgelucht bent dat je niet bent zoals mensen die hun heil stellen in dure spullen en mooie auto's.....

geen ach en wee

We zijn er dus niet mee dat we 'ach en wee' over onze zonde roepen en klagen dat we niet bij machte zijn iets in onszelf of in de wereld ten goede te veranderen.

Dat gebaar van de tollenaar uit de gelijkenis waarmee hij zich op de borst slaat en zegt: 'O God, wees mij zondaar genadig!', moeten we niet eindeloos gaan herhalen.

Misschien nog eens een enkele keer herhalen, maar niet alsmaar, niet eindeloos, alsof dat zondebesef zo hoort bij het christen-leven.

De rechtvaardiging van de zondaar, van de tollenaar in dit verhaal, betekent dat hij uit de onmacht van de zonde wordt opgericht. Wij als zondaars worden door God met al onze gebreken en ondanks zonden en tekorten in zijn dienst genomen.

Laten wij ons in zijn dienst betrekken, weten we ons welkom in Zijn huis? Of blijven we verre, laten we onze beurt voorbij gaan, in de gemeente, in taken die je wel ziet maar denkt dat een ander het beter kan?

Een tollenaar die zich op de borst slaat en zijn zonde belijdt mag dus geen verstard beeld opleveren, dat is buitengewoon onvruchtbaar en minder dan de halve waarheid van de blijde boodschap van het Evangelie.

Zeker, erkennen van je zonde is een noodzakelijk element in ons christen-zijn, want daarin wordt de 'oude mens' afgebroken. Maar tegelijk wordt de nieuwe mens erin opgericht; de nieuwe mens, die wandelt in de kracht van de Geest, in een 'nieuwheid des levens'.

kerk van verstarde tollenaars

Deze gelijkenis leert ons niet, dat de zondaar, de tollenaar zich breed gaat maken ten koste van de Farizeeër en die als een schijnheilige gaat veroordelen.

Dat levert een kerk op van tollenaars die rustig in hun tolhuis blijven zitten en gewoon maar doorgaan met hun bedenkelijke levenswijze alsof er niets met hen gebeurt is!

Dan misschien nog liever een gemeente van rasechte Farizeeërs, die in alle eerlijkheid zeggen, zonder valse bescheidenheid, zonder daar prat op te gaan: dat zij met hart en ziel Gods Wet betrachten, ook al levert dat materieel en maatschappelijk weinig of niets op.

Maar het is ook waar dat de Farizeeër, de Farizeeërs van alle tijden, al die ijveraars voor gerechtigheid specifieke risico's lopen. Het zijn de risico's van het jezelf verheffen, fanatiek te worden, op anderen neer te gaan kijken en te veroordelen. Want gelukkig heb ik geen strafblad, geen echtscheiding in de familie, geen kinderen in de schuldsanering, enzovoort....

Maar dan moeten we weten dat het in Gods Wet, in de Thora, dat grote geschenk van God aan zijn volk, voor alles en in alles gaat om de liefde tot God en de naaste.

Ijver voor de gerechtigheid zonder liefde voor de naaste is dodelijk, is het bederf van het beste. Dan falen we op het meest wezenlijke punt van de Wet.

samen naar het altaar

Laten die twee uit de gelijkenis met elkaar naar de tempel gaan, zonder dat de een de ander minacht wie als een broeder of zuster naast hem staat.

Zoals die tekst in Mattheus zegt: als u dan naar het altaar gaat en u herinnert zich dat u iets tegen uw broeder heeft, ga dan eerst u verzoenen en kom dan naar het altaar om uw gave te brengen...

Want je kunt niet God dienen en liefhebben en tegelijk je broeder, die naast je staat, van je afstoten.

Dan stoot je Jezus zelf van je af, die immers een vriend was van tollenaars en zondaars, die met hen at en omging, maar die zich -als een Farizeeër!- verre hield van hun louche praktijken en kwalijke zaken.

De toets van onze godsdienst, van onze liefde tot God en Zijn Wet, heeft Jezus gelegd in onze solidariteit met de naaste, óók als die naaste een zondaar is

Jezus zoekt zulke zondaars en stoot ze niet van zich af.

Sterker nog, Hij neemt hun schuld op zich én sterft voor hen:

voor wie zich op zijn borst klopt, zich groter maakt dan hij of zij is, en voor wie zich op zijn borst slaat, omdat hij schuldig is voor God en mensen.

In Jesus kruisdood wordt *de tollenaar en de farizeeër in ons* begraven én mogen zij beide opstaan tot een nieuw leven in gerechtigheid.

Geven van je tienden, goed doen voor wie het minder heeft dan jij , en af en toe vastend stilstaan bij Gods goedheid.

Zo staan ze als broeders, verenigd in Christus, naast elkaar en zeker niet tegenover elkaar:

- de gewezen tollenaar en de wetsgetrouwe Farizeeër,
- de christen uit de heidenen en de Joodse Israëliet.
- de dominee en de andere gemeenteleden,
- de brave hendrik en de boef.

En samen dienen en loven zij God, en daarin vinden zij hun vrede.